

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain säännöksiä sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Palveluntuottajille laskennallisten perusteiden mukaan ennakkona jaettu korvaus tasattaisiin toteutuneiden kustannusten perusteella. Viime kädessä valtakunnallisena kattona olisi kuitenkin valtion talousarviossa vuosittain vahvistettu sovittelutoimintaan varattu määräraha.

Käyttämättä jäänyt osa korvauksesta palautuisi aluehallintovirastoon uudelleenjaettavaksi sen omalla toimialueella sijaitseville lisämäärärahaa tarvitseville palveluntuottajille. Lisäksi ministeriö voisi muuttaa määrärahan jakopäätöstä ja siirtää määrärahaa tarpeen mukaan aluehallintovirastojen toimialueiden välillä.

Lisäksi laissa säädettäisiin sovittelijoille maksettavasta kulukorvauksesta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
1.2 Nykytilan arviointi	4
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	5
2.1 Valtion varoista maksettavan korvauksen määräytyminen ja jako	5
2.2 Valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleenjako	6
2.3 Valtionavustuslain soveltaminen	7
2.4 Sovittelijan kulukorvaus	7
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	7
4 ASIAN VALMISTELU	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	9
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET	10
3 VOIMAANTULO	10
LAKIEHDOTUS	12
Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta	12
LIITTEET	14
RINNAKKAISTEKSTIT	14
Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta	14
Valtioneuvoston asetusluonnos rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun asetuksen muuttamisesta	18

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (1015/2005, jäljempänä *sovittelulaki*) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Sovittelulain 1 §:n mukaan sovittelussa on kyse rikoksesta epäillylle ja rikoksen uhrille järjestettävästä mahdollisuudesta käsitellä puolueettoman sovittelijan välityksellä rikoksesta syntyneitä haittoja ja niiden hyvittäminen. Arvioitaessa rikoksen soveltuvuutta sovitteluun otetaan huomioon rikoksen tekotapa, rikoksesta epäillyn ja uhrin keskinäinen suhde sekä muut rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena. Sovittelu voi kohdistua myös sellaisiin riita-asioihin, joissa ainakin yksi osapuoli on luonnollinen henkilö.

Sovittelulain 5 §:n mukaan sovittelutoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Aluehallinto uudistui vuoden 2010 alusta lukien aluehallintovirastoista annetulla lailla (896/2009). Sovittelulakiin 1 päivänä tammikuuta 2010 voimaan tulleen muutoksen (1563/2009) myötä sovittelutoiminnan järjestämisvelvollisina viranomaisina toimivat nykyisin lääninhallitusten sijaan aluehallintovirastot. Lain 7 §:n mukaan aluehallintoviraston on järjestettävä sovittelutoiminta siten, että palvelu on asianmukaisesti saatavissa aluehallintoviraston toimialueen kaikissa osissa. Palveluntuottajana voi toimia kunta tai muu julkinen taikka yksityinen toimija, jonka kanssa aluehallintovirasto tekee toimeksiantosopimuksen. Sovittelutoimintaa tietyllä alueella hoitaa sovittelutoimisto, ja sen suunnittelusta, kehittämisestä ja asianmukaisesta toteutuksesta vastaa sovittelutoiminnan vastuhenkilö. Sovittelijoiden toimintaa ohjaa ja valvoo sovittelun ohjaaja. Yksittäisiä sovittelutehtäviä hoitaa tehtävään koulutettu vapaaehtoinen sovittelija.

Rikosasioiden sovittelu on laajalle levinnyt Euroopan maissa, mutta järjestämistavat ja käytännöt vaihtelevat osittain jo rikosoikeusjärjestelmien eroavaisuuksien vuoksi. Sovittelua on kehitetty pisimmälle Pohjois- ja Keski-Euroopan maissa. Euroopan unionin

neuvoston uhrin asemaa rikosprosessissa käsittelevän puitepäätöksen (Council Framework Decision of 15 March 2001 on the Standing of Victims in Criminal Proceedings, 2001/220/JHA) mukaan jäsenmaiden tulee pyrkiä edistämään sovittelua rikosasioissa niissä tapauksissa, joissa se katsotaan soveliaaksi. Lisäksi jäsenmaiden tulee varmistaa, että saavutettu sovinto voidaan ottaa huomioon oikeusprosessissa.

Sovittelulain 12 §:n mukaan sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Valtion talousarviossa vuodelle 2009 sovittelutoiminnan järjestämiseen varattu määräraha muuttui kiinteästä kolmivuotiseksi siirtomäärärahaksi ja on vuonna 2010 suuruudeltaan 6,3 miljoonaa euroa. Korvauksen yhteismäärä lasketaan siten, että se vastaa sovittelutoimistojen ylläpitämisestä, palvelujen asianmukaisesta tuottamisesta ja sovittelutoiminnan edellyttämistä koulutuksesta aiheutuvia keskimääräisiä kustannuksia. Korvaukset jaetaan aluehallintovirastoille ja edelleen palveluntuottajille alueen asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuustilanteen mukaisesti.

Korvauksen määräytymisestä ja korvauksen maksamisesta on annettu tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (267/2006, jäljempänä *sovitteluasetus*). Sovitteluasetuksen 4 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriö jakaa sovittelutoimintaan varatun määrärahan aluehallintoviraston käytettäväksi sovittelutoiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Korvauksen suuruus määräytyy 4 §:ssä määriteltyjen painoarvojen mukaisesti siten, että aluehallintoviraston toimialueen asukasluvun vaikutus on 70 %, pinta-alan 15 % ja rikollisuustilanteen 15 %. Sovitteluasetuksen 5 §:n mukaan aluehallintovirastot jakavat sovittelulaissa tarkoitettuun toimintaan varatun määrärahan palveluntuottajien käytettäväksi samojen 4 §:ssä määriteltyjen painoarvojen mukaisesti.

Palveluntuottajat ovat suorittaneet saamistaan sovittelumäärärahoista vapaaehtoisille sovittelijoille kiinteän kulukorvauksen. Peruskorvaus on ollut sovittelulain esitöihin perustuen (HE 93/2005 vp) 25 euroa sovitteli-

jaa kohden, ja se on kattanut sovitteluasian hoitamisesta aiheutuneita puhelin-, postitus- ja matkakuluja. Tietyissä tapauksissa peruskorvauksen on voinut ylittää 50 %:lla. Tämä on tullut kyseeseen, jos sovittelutapauksen hoidosta aiheutuneet kulut ovat olleet huomattavasti normaalia suurempia. Sovittelu toiminnan vastuuhenkilön harkinnanvaraisella päätöksellä on voitu maksaa myös todelliset matkakulut peruskorvauksen ylittävältä osalta. Yleisestä tiedonantovelvollisuudesta annetun Verohallituksen päätöksen (1496/2007) 5 §:n 7 momentin mukaan työnantajan on ilmoitettava maksetut kulukorvaukset veroviranomaiselle työnantajan vuosilmoituksella. Kulukorvauksesta tai siihen liittyvästä menettelystä ei ole säädetty laissa.

Lakiin perustuvaa sovittelutoimintaa on toteutettu nyt kolme vuotta. Sovittelulain voimaantulon jälkeen sovittelumäärät ovat kasvaneet huomattavasti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alustavien ennakkotietojen mukaan vuonna 2009 sovitteluun tulleita tapauksia oli 11 892. Tapausten kokonaismäärä kasvoi noin 7 %:lla vuoteen 2008 verrattuna ja 21 %:lla vuoteen 2007 verrattuna. Sovitteluun ohjatuista rikoksista 49 % oli väkivaltarikoksia. Luku sisältää myös lähisuhdeväkivaltarikokset, joita oli 8,8 % kaikista rikoksista. Törkeiden pahoinpitelyjen osuus käsittelyyn tulleista rikoksista oli 0,6 %. Väkivaltarikosten suhteellinen osuus oli sama kuin edeltävänä vuonna, mutta absoluuttista kasvua väkivaltarikosten määrässä oli edelliseen vuoteen verrattuna 6,2 %. Väkivaltarikosten jälkeen seuraavaksi yleisin sovitteluun tullut rikoslaji oli vahingonteko. Näiden rikosten osuus käsittelyyn tulleista rikoksista oli 17,7 %. Muita tapauksia, muun muassa varkauksia, petoksia, kavalluksia ja laittomia uhkauksia, oli selvästi vähemmän. Alueellisesti tarkasteltuna runsas 40 % soviteltavista rikosjutuista käsiteltiin Etelä-Suomen läänissä.

Sovittelun piiriin ohjattiin vuoden 2009 aikana kaikkiaan 22 212 henkilöä, joista tekijäksi epäiltyjä oli 12 905 ja asianomistajia 9 307 henkilöä. Tekijöiksi epäillyistä alle 21-vuotiaita oli hieman alle puolet ja asianomistajista vajaa kolmannes. Valtaosa sovitteluun ohjatuista henkilöistä oli miehiä, tekijäksi epäillyistä 80 % ja asianomistajista 61 %.

Sovittelu käynnistettiin 69 %:ssa kaikista sovittelukäsittelyyn tulleista rikoksista. Käynnistyneissä sovitteluissa päästiin sopimukseen 54 %:ssa rikoksista. Sopimuksissa sovittiin muun muassa rahallisesta tai työkorvauksesta, anteeksipyyntöä, vaatimuksista luopumisesta tai omaisuuden palautuksista.

Soviteltavien rikosten määrä on lisääntynyt, joskaan sovittelua ei käytetä läheskään kaikissa niissä tapauksissa, joissa se olisi mahdollinen. Osin tähän vaikuttaa kirjallisen menettelyn käyttöönotto tuomioistuimissa eli asian ratkaiseminen pääkäsittelyä toimittamatta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 a luvun mukaisesti. Toisaalta nykytilanteessa sovittelutoimistossa ei olisi resursseja sovittelutoiminnan voimakkaasti lisääntyvään käyttöön. Sovittelulakia valmisteltaessa arvioitiin, että toiminnan ollessa hyvin järjestetty sekä sovittelutoimistojen ja viranomaisten välisen yhteistyön toimiessa hyvin sovittelussa käsitellään vuosittain noin 12 000 tapausta. Tämä ollaan nyt saavuttamassa, sillä vuonna 2009 sovittelussa käsiteltiin 11 892 rikos- ja riita-asiaa.

1.2 Nykytilan arviointi

Sovittelutoiminta on yleishyödyllistä sosiaalista palvelutoimintaa. Sovittelutoimintaa on toteutettu Suomessa verrattain hyvin. Toiminnan tasapuolisessa järjestämisessä on kuitenkin havaittu eräitä ongelmia. Kyse on lähinnä määrärahan jakoa koskevien säännösten täsmentämistarpeesta. Ongelmaksi on muodostunut se, että voimassa olevan lainsäädännön mukaan valtion korvauksia ei ole mahdollista tasata palveluntuottajien tai alueiden välillä niiden todellisen tarpeen mukaan. Nyt osa sovittelun palveluntuottajista palauttaa käyttämättä jääneitä määrärahojaan, kun taas osalla määrärahat eivät riitä sovittelutoiminnan asianmukaiseen järjestämiseen. Käytännössä sovitteluun varattua määrärahaa ei siten ole tähän mennessä voitu täysin määräisesti käyttää. Vuoden 2009 alusta tapahtunut muutos kiinteästä määrärahasta kolmi-vuotiseksi siirtomäärärahaksi mahdollistaa kuitenkin määrärahan joustavamman käytön.

Eri palveluntuottajien toiminnan laajuuden välillä on eroja. Määräraha on osoittautunut

riittämättömäksi muun muassa alueilla, joilla on pieni asukasmäärä ja jotka ovat maantieteellisesti laajoja ja harvaan asuttuja. Lisäksi sovittelutapausten määrät vaihtelevat alueilla vuosittain. Nykyisin määräraha jaetaan sovittelulain ja -asetuksen mukaan määräytyvien jakoperusteiden nojalla toiminta-alueen asukasluvun, pinta-alan ja rikosten määrän suhteessa. Asukasluvun painoarvo on 70 % ja sekä pinta-alan että rikosten määrän painoarvo 15 %. On arvioitu, että asukasluvun suuri painoarvo ei anna riittävästi vaikutusmahdollisuuksia kahdelle muulle tekijälle. Tästä syystä jakoperusteiden painosuhteita on tarpeellista muuttaa niin, että jatkossa pinta-alalla ja rikollisuustilanteella olisi asukasluvuun nähden aiempaa suurempi merkitys. Nykyisessä laissa ja asetuksessa ei myöskään ole säädetty mitä ja minkä vuoden asukas-, pinta-ala- ja rikollisuustietoja sovittelutoiminnan määrärahan määräytymisen perusteena käytetään.

Sovittelutoiminnan tasapuoliseksi järjestämiseksi ja toiminnan kehittämiseksi on välttämätöntä, että sovitteluun osoitettavan rahoituksen määräytymisperusteet ovat lain tasolla selkeät ja mahdollisimman hyvin palvelualueiden tarpeita vastaavat. Laissa ei ole riittävän tarkasti määritelty, mihin kustannuksiin sovittelutoimintaan osoitettua määrärahaa voidaan käyttää. Osittain myös tästä syystä lain 12 §:ssä tarkoitettun laskennallisin perustein maksettavan korvauksen käyttöä on ollut käytännössä vaikea valvoa.

Nykyisessä laissa ei ole myöskään asianmukaisia säännöksiä määrärahan käytön valvonnasta, palautuksesta tai takaisinperinnästä. On muun muassa ollut epäselvää, miltä osin sovittelutoiminnan rahoituksessa voidaan soveltaa valtiovastustalain (688/2001) säännöksiä.

Vapaaehtoiselle sovittelijalle maksettava kulukorvaus on toistaiseksi perustunut vain sovittelulain säätämisen yhteydessä lasketuun arvioon. Kulukorvauksesta on kuitenkin yhdenmukaisten käytäntöjen ja sovittelijoiden yhdenvertaisen aseman takaamiseksi syytä säätää laissa. Epäselvyyttä ovat aiheuttaneet myös kulukorvauksen verotuskäytännöt, joista ei ole erikseen säädetty tuloverolaissa (1535/1992). Käytännössä on toimittu verohallituksen antamien ohjeiden mukaisesti,

eli palveluntuottaja on ilmoittanut maksetut verolliset kulukorvaukset verottajalle työnantajan vuosi-ilmoituksella. Ohjeiden mukaisesti palveluntuottaja on samalla ilmoittanut myös korvausta vastaavat kulut. Näin verotettavaa tuloa ei ole muodostunut.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Valtion varoista maksettavan korvauksen määräytyminen ja jako

Esityksen tavoitteena on täydentää ja täsmentää rikosasioiden sovittelun määrärahan jakoa koskevia säännöksiä sekä lisätä sovittelulakiin mahdollisuus valtionkorvauksen taamiseen palveluntuottajien tarpeen mukaan. Esityksellä pyritään myös yhdenmukaistamaan sovittelutoiminnan määrärahan käyttöä. Muutosten tarkoituksena on varmistaa sovittelutoiminnan jatkuvuus tarkoitusten mukaisesti ja yhtäläisin perustein koko maassa.

Sovittelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettu määrärahan laskennallinen määräytyminen on aiheuttanut tulkintavaikeuksia. Laissa ei ole määritelty riittävällä tarkkuudella sitä, mihin kustannuksiin määrärahaa saa käyttää. Siinä ei myöskään ole edellytetty määrärahan käyttöön liittyvän selvityksen antamista. Nämä seikat ovat käytännössä tuoneet epäselvyyttä määrärahan käyttöön ja vaikeuttaneet sen valvontaa. Tästä syystä ehdotetaan, että palveluntuottajan saaman korvauksen laskennallisesta määräytymisestä luovutettiin ja lopullinen valtion korvaus perustuisi sovittelutoiminnasta aiheutuviin todellisiin kustannuksiin. Viime kädessä kattona olisi kuitenkin valtion talousarviossa vuosittain vahvistettava sovittelutoimintaan varattu määräraha. Tämä valtakunnallinen kokonaisuusmääräraha olisi edelleen laskennallisesti määräytyvä, eikä sitä voisi vuosittain ylittää.

Käytännössä sovittelulakia ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että korvaus maksettaisiin palveluntuottajille ennakkona lain ja asetuksen nojalla määräytyvien toimialueen asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuustilanteen perusteella, mutta lopullinen palvelun-

tuottajan saama korvaus määräytyisi järjestämisestä aiheutuneiden toteutuneiden kustannusten perusteella. Palveluntuottajan olisi ilmoitettava aluehallintovirastolle säädettyyn määräaikaan mennessä vuosittain toteutuneet kustannukset, jotka korvattaisiin sovittelutoimintaan varatun määrärahan puitteissa. Tarkempia säännöksiä hyväksyttävistä sovittelutoiminnasta aiheutuvista kustannuksista annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Sovittelusetukseen lisättäisiin säännös, jonka mukaan valtion varoista maksettavaa korvausta voitaisiin käyttää sovittelutoimintaan palkatun henkilöstön palkkaukseen, vapaaehtoisten sovittelijoiden kulukorvauksiin, sovittelutoimintaan osallistuvan ammattihenkilöstön ja vapaaehtoisten sovittelijoiden koulutukseen ja työnohjaukseen, toimitilojen kalustamiseen ja ylläpitoon sekä kohtuullisiin sovittelutoiminnasta aiheutuviin yleiskustannuksiin.

Lisäksi lakia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että määrärahan jaon perusteina käytettävät asukas-, pinta-ala- ja rikollisuustiedot olisivat varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopullisia tietoja. Asukaslukuna käytettäisiin väestötietojärjestelmän vuositilastoa ja pinta-alalukuna Maanmittauslaitoksen vuositilastoa maa-alueen ja maan veden alueen pinta-alasta. Jälkimmäinen sisältäisi siten myös sisävesien pinta-alan. Rikollisuustilanteella käytettäisiin Tilastokeskuksen vuositilastoa poliisin tietoon tulleista rikoslakia (39/1889) vastaan tehdyistä rikoksista. Nykykäytännön mukaan laskelman pohjana ovat olleet kaikki poliisin tietoon tulleet rikokset. Sovitteluun tulevat rikokset ovat kuitenkin pääsääntöisesti nimenomaan rikoslakirikoksia.

Jakoperusteiden keskinäiset painoarvot määritellään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen 4 §:n painosuhteita on tarkoitus muuttaa niin, että jatkossa pinta-alalla ja rikollisuustilanteella olisi asukasluvuun nähden aiempaa suurempi vaikutus. Asukasluvun vaikutus olisi 50 %, pinta-alan 20 % ja rikollisuustilanteen 30 %. Tämä lisäisi maantieteellisesti laajojen ja harvaan asuttujen alueiden määrärahaosuutta ja korjaisi siltä osin määrärahan epätarkoituksenmukaista jakoa.

2.2 Valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleenjako

Voimassa olevan lain mukaan aluehallintovirastojen ei ole mahdollista jakaa käyttämättä jääneitä varoja sellaisille alueensa palveluntuottajille, joiden todellinen sovittelutoiminnan tarve edellyttäisi niille maksettua korvausta suurempaa korvausta. Epätarkoituksenmukaisen korvaustenjaon korjaamiseksi ja sovittelutoiminnan alueesta riippumattoman yhdenmukaisuuden varmistamiseksi ehdotetaan, että sovittelulakiin lisätään uusi 12 a §, jonka mukaan aluehallintovirastoilla olisi oikeus jakaa mahdollisia sovittelutoiminnan korvauksesta vuosittain palautuvia määrärahoja uudelleen toimialueensa palveluntuottajien välillä.

Käytännössä palveluntuottajien olisi vuosittain tiettyyn määräaikaan mennessä toimittava aluehallintovirastolle selvitys palveluntuottamissopimukseen perustuvista varainhoitovuoden toteutuneista kustannuksista. Selvityksen yhteydessä palveluntuottajan tulisi ilmaista mahdollinen lisärahoituksen tarpeensa. Aluehallintovirasto tekisi saamansa selvityksen perusteella päätöksen kustannusten hyväksymisestä, jonka nojalla se voisi myös edellyttää palveluntuottajaa palauttamaan mahdollisen käyttämättä jääneen määrärahaosuuden. Aluehallintovirasto voisi jakaa palautunutta määrärahaa toimialueellaan harkintansa mukaan niille palveluntuottajille, joiden saama korvaus on ollut aiheutuneisiin kustannuksiin nähden liian vähäinen. Samalla aluehallintoviraston tulisi toimittaa sosiaali- ja terveysministeriölle tieto uudelleenjaetusta määrärahasta sekä määrärahan käyttämättä jääneestä osuudesta.

Myös sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi uuden 12 a §:n nojalla mahdollisuus muuttaa alkuperäistä määrärahan jakoon liittyvää päätöstään. Näin ministeriö voisi siirtää aluehallintoviraston toimialueella jakamatta jääneen määrärahaosuuden niille aluehallintovirastoille, joiden toimialueella on lisämäärärahaa tarvitsevia palveluntuottajia. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset palautusten uudelleenjaon järjestämisestä ja määräajoista.

Määrärahan palautukseen ja uudelleen jakamiseen liittyvien muutosten tarkoituksena on turvata sovittelutoiminnan tasapuolinen toteutuminen koko maassa. Muutokset tarkoittaisivat käytännössä sitä, että laissa ja asetuksessa mainitut jakosuhteet eivät välttämättä vastaisi aluehallintovirastojen ja palveluntuottajien saamia lopullisia määräraha-osuuksia. Samoin vaikuttaisivat myös esitetyt muutokset 12 §:n 3 momenttiin, joiden mukaan palveluntuottajan saama valtion korvaus perustuisi sovittelutoiminnasta aiheutuviin todellisiin kustannuksiin.

2.3 Valtionavustuslain soveltaminen

Voimassa olevassa laissa ei ole määritelty tarkemmin, miten menetellä esimerkiksi korvauksen käytön, valvonnan, takaisinperinnän tai oikaisuvaatimusten suhteen. Epäselvää on muun muassa ollut se, sovelletaanko sovittelutoiminnassa valtionavustuslain edellä mainittuja menettelytapoja koskevia säännöksiä.

Valtionavustuksella tarkoitetaan valtionavustuslain 1 §:n 1 momentin mukaan tuenluonteista rahoitusta tietyn toiminnan tai hankkeen avustamiseksi. Valtionavustuslain 3 §:n 3 momentin 1 kohdan perusteella valtionavustuksena ei kuitenkaan pidetä sellaista korvausta, jonka saamisoikeus perustuu lakiin ja myönnettävän määrän määräytymisperuste säädetään yksityiskohtaisesti laissa. Voimassa olevan sovittelulain mukaisessa määrärahassa on kyse juuri tällaisesta tilanteesta. Toisaalta valtionavustuslain 6 §:n mukaan valtionavustus ei voi pääsääntöisesti kattaa avustuksen kohteena olevan toiminnan kustannuksia kokonaisuudessaan, mikä on usein tilanne sovittelumäärärahan suhteen.

Sovittelutoiminnan valtion varoista maksettava korvaus poikkeaa jossain määrin valtionavustuslain tarkoittamasta määrärahamallista. Tämä ei kuitenkaan estä valtionavustuslain tiettyjen menettelytapoja koskevien säännösten soveltamista myös sovittelutoiminnan määrärahan osalta. Lisäksi edellä esitetyt sovittelumäärärahan uudelleenjakoon liittyvät muutokset lisäävät määrärahan jaon harkinnanvaraisuutta. Tämä lisäisi sekä valtionavustuslain soveltamisen edellytyksiä et-

tä siihen sisältyvien menettelytapasäännösten tarvetta. Näistä syistä esitetään, että sovittelutoiminnan määrärahan suhteen sovellettaisiin valtionavustuslain määrärahan valvontaa, takaisinperintää ja tietojensaantia koskevia säännöksiä, siltä osin kuin tällä lailla ei toisin säädetä. Sovittelulakiin esitetään lisättäväksi tätä koskeva 12 b §.

2.4 Sovittelijan kulukorvaus

Voimassa olevien käytäntöjen täsmentämiseksi lain 2 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 12 c §, jossa säädetäisiin kulujen korvauksesta sovittelijalle. Esityksen mukaan sovittelijalle maksettaisiin sovittelusta aiheutuvien tavanomaisten kulujen kattamiseksi peruskorvaus, jonka maksamisesta ja määrästä annettaisiin tarkemmat säännökset sovittelulasetuksessa. Kulujen korvaus kattaisi sovitteluasian hoitamisesta aiheutuneita puhelin-, postitus- ja matkakuluja (peruskorvaus). Tiettyissä tapauksissa peruskorvaus voitaisiin ylittää ja maksaa sovittelijalle suurempaa korvausta (peruskorvauksen lisäosa), joka voisi olla enintään 50 % peruskorvauksen määrästä. Sovittelutoiminnan vastuuhenkilön harkinnanvaraisella päätöksellä voitaisiin maksaa myös sovitteluasian hoitamisesta aiheutuneet todelliset matkakulut (erityiskorvaus), jos kulut ylittävät peruskorvauksen lisäosineen.

Sovittelutoimistot ilmoittaisivat verohallinnolle vuosi-ilmoituksella sovittelijalle maksetut kulujen korvaukset.

Kulukorvauksen suuruus esitetään säädettyväksi valtioneuvoston asetuksella. Asetuksessa peruskorvauksen suuruudeksi määriteltäisiin 25 euroa, joka on tällä hetkellä vakiintuneen käytännön mukainen. Kulukorvauksen suuruutta on kuitenkin jatkossa syytä tarkistaa säännöllisin väliajoin.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksellä arvioidaan olevan pääasiassa taloudellisia ja viranomaisvaikutuksia. Esitetyt muutokset määrärahan jakoperusteisiin ja palautuneen määrärahan käyttöön varmistaisivat määrärahan tasapuolisemman jakautumi-

sen ja käytön aluehallintovirastojen toimialueiden ja palveluntuottajien välillä.

Valtion varoista maksettavan korvauksen laskennallisesta määräytymisestä luopuminen toisi lisää joustavuutta määrärahan suuntaamiseen. Lisäksi lakiin lisätty säännös palautuneen määrärahan uudelleen jakamisesta mahdollistaisi määrärahan täysimääräisemmän käytön. Muutoksilla kyettäisiin jatkossa toteamaan tarkemmin määrärahan todellinen tarve. Niillä ei kuitenkaan olisi suoraa vaikutusta sovittelutoimintaan varatun määrärahan suuruuteen.

Asetuksella muutettavaksi aiottu jakoperusteiden painoarvojen suhde vaikuttaisi alueellisesti siten, että harvaan asutuille ja maantieteellisesti laajoille alueille määrärahaa suuntautuisi hieman entistä enemmän, kun taas muiden osuus hieman vähenisi. Alueiden määrärahamuutokset on laskettu vanhojen läänijakojen mukaan, sillä tarvittavia aluehallintovirastojen toimialueita koskevia tilastotietoja ei ole valmisteluhetkellä ollut saatavilla. Läänipohjaisten laskelmien mukaan eniten vähenisi entisten Länsi-Suomen ja Etelä-Suomen läänien määrärahaosuus, noin 60 000 ja 25 000 euroa. Näistä lääneistä on myös vuonna 2008 tullut eniten palautuksia. Määrärahaosuus lisääntyisi entisessä Lapin läänissä noin 75 000, Oulun läänissä noin 6 000 ja Itä-Suomen läänissä ja Ahvenanmaalla molemmissa noin 1 000 euroa. On myös huomattava, että jakoperusteet eivät jatkossa määrittäisi aluehallintovirastojen ja palveluntuottajien saamia lopullisia määrärahaosuuksia ja korvauksia, vaan vain ennakkona maksettavan määrärahaosuuden. Tästä syystä myös niiden merkitys olisi esityksen kuvaamassa tilanteessa nykyistä pienempi.

Aluehallintovirastojen tehtävien osalta esitys toisi joitakin muutoksia. Käytännössä aluehallintovirastoille tulisi valmisteltavaksi nykyisten määrärahan hallinnoinnin sekä palveluntuottajien kanssa tehtävien sopimusten lisäksi myös palveluntuottajilta palautuvan määrärahan uudelleenjakoon liittyvät tehtävät.

Käytäntöjen yhdenmukaistamisen ja määrärahan paikallisen ja alueellisen uudelleen-

suuntaamisen mahdollistamisen myötä esityksellä arvioidaan olevan myönteistä vaikutusta alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Esityksellä ei arvioida olevan yritystai ympäristövaikutuksia eikä vaikutusta sukupuolten väliseen tasa-arvoon, sillä muutettavat lainkohdat eivät sisällä näihin viittaavia tekijöitä. Etnisten ryhmien osalta määrärahan uudelleenjako mahdollistaisi tulkkauksien ja muiden nykyistä paremman huomioon ottamisen.

4 Asian valmistelu

Asia on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä sekä asiaa valmisteluvassa työryhmässä, jossa on ollut sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, oikeusministeriön, valtiovarainministeriön sekä Länsi-Suomen lääninhallituksen edustus (STM098:00/2009). Valmistelun yhteydessä on kuultu sovittelu-toiminnan järjestämisestä vastaavia palveluntuottajia, sekä kuntien että järjestöjen edustajia.

Esityksestä on pyydetty lausuntoa 8 päivänä tammikuuta 2010 lähetetyllä lausuntopyyntöllä yhteensä 33 taholta. Lausunnonantajat edustivat valtion viranomaisia ja laitoksia, sovittelutoiminnan palveluntuottajia sekä muita sovittelutoimintaan perehtyneitä tahoja. Esitysluonnos on lisäksi ollut lausunnon antamista varten ministeriön internetsivuilla. Lausuntoja saatiin yhteensä 26 kappaletta.

Yleisesti ottaen sovittelulain kehittämistä määrärahan jakoon liittyvien käytäntöjen osalta puolletaan. Etenkin mahdollisuus palautuneen sovittelumäärärahan uudelleen jakamiseen nähdään toivottuna muutoksena. Sen sijaan määrärahan jakoperusteiden painosuhteiden muuttaminen sovitteluasetuksessa saa osakseen kritiikkiä eräiden alueiden ja palveluntuottajien taholta. Uusien jakoperusteiden on kuitenkin arvioitu tuottavan nykyistä oikeudenmukaisemman määrärahan jakautumisen etenkin harvaan asuttujen ja pinta-alaltaan laajojen toimialueiden näkökulmasta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

12 §. Valtion varoista maksettava korvaus. Pykälässä säädetään valtion varoista maksettavan korvauksen määräytymisestä sekä määrärahan jakamisesta aluehallintovirastoille ja palveluntuottajille. Tarkemmat säännökset annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 1 momentin mukaan sovittelupalvelujen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Momentti olisi samansisältöinen voimassa olevan lain 12 §:n 1 momentin kanssa, mutta sen ruotsinkieliseen sanamuotoon ehdotetaan pientä muutosta

Pykälän 2 momentin mukaisesti toimintaa varten osoitettu valtion määräraha jakautuu aluehallintovirastojen kesken käytettäväksi aluehallintoviraston toimialueen asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuustilanteen mukaan. Ehdotuksen mukaan momentissa määriteltäisiin tarkemmin jaon perusteina käytettävät tiedot. Jaon perusteena käytettäisiin varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun tilastotietoja. Näin varmistettaisiin, että tiedot olisivat lopullisia eivätkä ennakkotietoja. Asukasluvuna käytettäisiin väestötietojärjestelmän vuositilastoa, pinta-alalukuna Maanmittauslaitoksen vuositilastoa maa-alueen ja makean veden alueen pinta-alasta ja rikollisuuskuvana Tilastokeskuksen vuositilastoa poliisin tietoon tulleista rikoksista vastaan tehdyistä rikoksista.

Pykälän 3 momentissa säädetään kuntien ja muiden palveluntuottajien oikeudesta saada valtion korvaus kustannuksiinsa. Ehdotuksen mukaan aluehallintovirasto maksaisi korvauksen ennakkona toimialueensa palveluntuottajille niiden toimialueiden asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuustilanteen suhteessa. Palveluntuottajan saama lopullinen korvaus olisi enintään sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruinen. Kattona olisi vuosittain valtion talarviossa vahvistettava sovittelutoiminnan järjestämiseen varattu määräraha, vaikka kaikkien alueiden yhteenlasketut todelliset kustannukset osoittautuisivat laskettua suu-

remmiksi. Toisaalta, jos kaikilla aluehallintovirastojen toimialueilla määrärahaosuus tulisi täysimääräisesti käytettyä, eikä uudelleenjaettavaa määrärahaosuutta näin ollen jäisi millään alueella, olisi jakoperusteiden mukaan ennakkona maksettu määrärahaosuus myös aluehallintoviraston toimialueen katto.

Pykälän 4 momentti sisältää nykyisin aseuksen antamista koskevan valtuuden. Momentti olisi samansisältöinen voimassa olevan lain 12 §:n 4 momentin kanssa suomenkielistä versiota koskevaa kieliopillista korjausta lukuun ottamatta: lain 12 §:ssä tarkoitettua korvauksen jakamisen sijaan asetuksella säädetäisiin 12 §:ssä tarkoitettua korvauksen jakamisesta.

12 a §. Valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleen jakaminen. Pykälän 1 momentin mukaan palveluntuottaja antaisi vuosittain tiettyyn määräaikaan mennessä aluehallintovirastolle varainhoitovuotta koskevan selvityksen palveluntuottamissopimuksen perustuvista sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista. Tässä yhteydessä ne palveluntuottajat, joiden saama korvaus on ollut kuluihin nähden liian vähäinen, voisivat esittää tarpeensa lisämäärärahalle. Aluehallintovirasto tekisi saamansa selvityksen perusteella päätöksen kustannusten hyväksymisestä, jonka nojalla se voisi myös edellyttää palveluntuottajaa palauttamaan mahdollisen käyttämättä jääneen määrärahaosuuden.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi jakaa palautunutta määrärahaa sellaisille toimialueensa palveluntuottajille, joiden saama korvaus on selvityksen perusteella ollut aiheutuneisiin kustannuksiin nähden liian vähäinen. Palautuneesta määrärahasta ja sen uudelleenjaetusta osuudesta tulisi toimittaa tieto sosiaali- ja terveysministeriöön. Tämän tiedon perusteella ministeriö voisi muuttaa alkuperäistä määrärahan jakoon liittyvää päätöstään ja siirtää jakamatta jäänyttä määrärahaa aluehallintovirastojen toimialueiden välillä. Tämä tulisi kyseeseen esimerkiksi siinä tapauksessa, että yhden

aluehallintoviraston toimialueella määrärahaa olisi jäänyt käyttämättä ja toisella olisi lisämäärärahaa tarvitseva palveluntuottaja.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

12 b §. *Valtionavustuslain soveltaminen.* Palveluntuottajien saaman korvauksen valvonnan, takaisinperinnän ja tietojensaannin osalta sovellettaisiin valtionavustuslain menettelytapoja koskevia säännöksiä, siltä osin kun vastaavia säännöksiä ei ole sisällytetty sovittelulakiin. Valtionavustuslain lukuihin 4–7 sisältyvistä säännöksistä sovellettaisiin:

1) 14 §:ää valtionavustuksen saajan tiedonantovelvollisuudesta;

2) 15 §:ää valtionapuviranomaisen valvontatehtävästä;

3) 16 §:ää valtionapuviranomaisen sekä tämän valtuuttaman tai tätä avustavan tarkastusoikeudesta sekä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä ja virkavastuusta;

4) 17 §:ää tarkastuksen suorittamisesta sekä valtionavustuksen saajan velvollisuudesta avustaa;

5) 18 §:ää valtionapuviranomaisen oikeudesta saada virka-apua;

6) 21 §:ää velvollisuudesta valtionavustuksen takaisinperintään;

7) 22 §:ää valtionavustuksen harkinnanvaraisesta takaisinperinnästä;

8) 25 §:ää valtionavustuksen viivästysko-rosta;

9) 28 §:ää valtionavustuksen takaisinperinnän määräajasta;

10) 29 §:n 1 momenttia valtionavustuksen maksatuksen raukeamisesta;

11) 30 §:ää palautettavan tai takaisin perittävän valtionavustuksen kuittauksesta;

12) 31 §:ää valtionapuviranomaisen oikeudesta saada tietoja toiselta viranomaiselta;

13) 32 §:ää tietojen luovuttamisesta; ja

14) 34 §:ää muutoksenhausta valtionapua koskevassa asiassa.

Pykälän 2 momentin mukaan valtionavustuksen saajana olisi palveluntuottaja ja valtionapuviranomaisena aluehallintovirasto.

12 c §. *Kulujen korvaus sovittelijalle.* Pykälän mukaan sovittelusta aiheutuvat kulut

korvattaisiin sovittelijalle. Kulujen korvaus kattaisi sovitteluasian hoitamisesta aiheutuneita puhelin-, postitus- ja matkakuluja. Korvaus koostuisi perusosasta ja mahdollisesta lisäosasta, joka on enintään 50 % peruskorvauksesta. Peruskorvauksen lisäosa voitaisiin maksaa esimerkiksi tapauksissa, joissa lisäkuluja aiheuttavat muun muassa sovittelijan ja osapuolten useammat tapaamiset (muun muassa lähisuhde- ja perheväkivaltaan liittyvissä tapauksissa).

Jos sovittelijan todelliset kulut esimerkiksi poikkeuksellisen suurista matkakuluista johtuen ylittävät peruskorvauksen lisäosineen, sovittelijalle voitaisiin maksaa todellisten kulujen kattamiseksi erityiskorvaus. Erityiskorvauksen maksaminen edellyttäisi sovittelijan laatimaa kuluerittelyä, eikä tällöin peruskorvausta tai sen lisäosaa maksettaisi.

Matkakulut otettaisiin huomioon julkisilla liikennevälineillä liikuttaessa tai oman auton käytöstä aiheutuvina kuluina. Aikataululliset syyt tai vaikeat ja aikaa vievät matkustusolosuhteet voisivat olla perusteluina oman auton käytölle, jolloin kilometrikorvaukset maksettaisiin verohallituksen hyväksymien enimmäistaksojen mukaan.

Sovittelutoimistot ilmoittaisivat verohallinnolle vuosi-ilmoituksella sovittelijalle maksetut kulujen korvaukset.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkempia säännöksiä kulukorvausten maksamisesta ja määrästä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

2 Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset 12 §:ssä tarkoitetusta korvauksen jakamisesta ja määräytymisestä, 12 a §:ssä tarkoitetusta korvauksen palauttamisen ja uudelleen jakamisen järjestämisestä sekä 12 c §:ssä tarkoitettujen korvausten maksamisesta ja määrästä.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011. Lain 12 a §:n tarkoittaman palautuksen ja uudelleen jakamisen menettelyä esitetään sovellettavaksi ta-kautuvasti myös sellaisiin ennen lain voi-

maan tuloa myönnettyihin sovittelumäärärahoihin, jotka ovat olleet siirtomäärärahoja ja siten vielä käytettävissä sovittelutoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin. Tämä koskee vuosina 2009 ja 2010 myönnettyjä määrärahoja. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin esityksen

mukaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) 12 §, sellaisena kuin se on laissa 1563/2009, sekä
lisätään lakiin uusi 12 a—12 c § seuraavasti:

2 luku

Sovittelun järjestäminen ja kustannusten korvaaminen

12 §

Valtion varoista maksettava korvaus

Sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Valtion varoista maksettavan korvauksen yhteismäärä vahvistetaan vuosittain sellaiseksi, että se vastaa niitä kustannuksia, joiden arvioidaan keskimäärin aiheutuvan sovittelutoimistojen ylläpitämisestä, palvelujen asianmukaisesta tuottamisesta sekä sovittelutoimintaan osallistuville henkilöille tarkoitettua koulutuksesta.

Korvauksen yhteismäärä jaetaan aluehallintovirastojen kesken käytettäväksi 1 momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin. Jaon perusteina ovat aluehallintoviraston toimialueen asukasluku, pinta-ala ja rikollisuustilanne varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa. Asukaslukuna käytetään väestötietojärjestelmän vuositilastoa, pinta-alalukuna Maanmittauslaitoksen vuositilastoa maa-alueen ja makean veden alueen pinta-alasta ja rikollisuuslukuna Tilastokeskuksen vuositilastoa poliisin tietoon tulleista rikoslaissa (39/1889) rangaistaviksi säädettyistä rikoksista.

Aluehallintovirasto maksaa korvauksen enakkona toimialueensa palveluntuottajille niiden toimialueiden asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuustilanteen suhteessa. Palvelun-

tuottajan saama lopullinen korvaus on enintään sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruisen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 2 momentissa tarkoitettua korvauksen jakamisesta sekä 3 momentissa tarkoitettua korvauksen määräytymisestä ja korvauksen maksamisesta aluehallintovirastolle 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua tapauksessa.

12 a §

Valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleen jakaminen

Palveluntuottaja antaa vuosittain aluehallintovirastolle varainhoitovuotta koskevan selvityksen sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä palauttaa käyttämättä jääneen osan 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta.

Aluehallintovirasto voi jakaa palautunutta määrärahaa sellaisille toimialueensa palveluntuottajille, joiden saama korvaus on ollut aiheutuneisiin kustannuksiin nähden liian vähäinen. Palautuneesta määrärahasta ja sen uudelleenjaetusta osuudesta toimitetaan tieto sosiaali- ja terveysministeriöön. Ministeriö voi päättää jakamatta jääneen osuuden siirrostä aluehallintovirastojen toimialueiden välillä.

Tarkempia säännöksiä korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

12 b §

Valtionavustuslain soveltaminen

Edellä 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvaukseen sovelletaan vastaavasti, mitä säädetään valtionavustuslain (688/2001):

- 1) 14 §:ssä valtionavustuksen saajan tiedonantovelvollisuudesta;
- 2) 15 §:ssä valtionapuviranomaisen valvontatehtävästä;
- 3) 16 §:ssä valtionapuviranomaisen sekä tämän valtuuttaman tai tätä avustavan tarkastusoikeudesta sekä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä ja virkavastuusta;
- 4) 17 §:ssä tarkastuksen suorittamisesta sekä valtionavustuksen saajan velvollisuudesta avustaa;
- 5) 18 §:ssä valtionapuviranomaisen oikeudesta saada virka-apua;
- 6) 21 §:ssä velvollisuudesta valtionavustuksen takaisinperintään;
- 7) 22 §:ssä valtionavustuksen harkinnanvraisesta takaisinperinnästä;
- 8) 25 §:ssä valtionavustuksen viivästyskorrosta;
- 9) 28 §:ssä valtionavustuksen takaisinperinnän määräajasta;
- 10) 29 §:n 1 momentissa valtionavustuksen maksatuksen raukeamisesta;
- 11) 30 §:ssä palautettavan tai takaisin perittävän valtionavustuksen kuittauksesta;

12) 31 §:ssä valtionapuviranomaisen oikeudesta saada tietoja toiselta viranomaiselta;

13) 32 §:ssä tietojen luovuttamisesta; ja

14) 34 §:ssä muutoksenhausta valtionapua koskevassa asiassa.

Edellä 1 momentissa viitatuissa säännöksissä tarkoitettuna valtionavustuksen saajana pidetään tässä laissa palveluntuottajaa ja valtionapuviranomaisena aluehallintovirastoa.

12 c §

Kulujen korvaus sovittelijalle

Sovittelijalle maksetaan sovittelusta aiheutuvien tavanomaisten kulujen kattamiseksi peruskorvaus. Peruskorvausta voidaan täydentää lisäosalla, joka on enintään 50 prosenttia peruskorvauksesta. Vaihtoehtoisesti kulut voidaan korvata sovittelijan laatiman kuluerrittelyn mukaisesti.

Tarkempia säännöksiä kulukorvausten maksamisesta ja määrästä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 12 a §:ää sovelletaan vuodesta 2009 lähtien myönnettyihin sovittelumäärärahoihin.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*

Laki**rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) 12 §, sellaisena kuin se on laissa 1563/2009, sekä
lisätään lakiin uusi 12 a–12 c § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 luku

2 luku

Sovittelun järjestäminen ja kustannusten korvaaminen**Sovittelun järjestäminen ja kustannusten korvaaminen**

12 §

12 §

*Valtion varoista maksettava korvaus**Valtion varoista maksettava korvaus*

Sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Valtion varoista maksettavan korvauksen yhteismäärä vahvistetaan vuosittain sellaiseksi, että se vastaa niitä kustannuksia, joiden arvioidaan keskimäärin aiheutuvan sovittelutoimistojen ylläpitämisestä, palvelujen asianmukaisesta tuottamisesta sekä sovittelutoimintaan osallistuville henkilöille tarkoitettusta koulutuksesta.

Korvauksen yhteismäärä jaetaan aluehallintovirastojen kesken käytettäväksi 1 momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin. Jaon perusteina ovat aluehallintoviraston toimialueen asukasluku, pinta-ala ja rikollisuustilanne.

Sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Valtion varoista maksettavan korvauksen yhteismäärä vahvistetaan vuosittain sellaiseksi, että se vastaa niitä kustannuksia, joiden arvioidaan keskimäärin aiheutuvan sovittelutoimistojen ylläpitämisestä, palvelujen asianmukaisesta tuottamisesta sekä sovittelutoimintaan osallistuville henkilöille tarkoitettusta koulutuksesta.

Korvauksen yhteismäärä jaetaan aluehallintovirastojen kesken käytettäväksi 1 momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin. Jaon perusteina ovat aluehallintoviraston toimialueen asukasluku, pinta-ala ja rikollisuustilanne *varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa. Asukaslukuna käytetään väestötietojärjestelmän vuositilastoa, pinta-alalukuna Maanmittauslaitoksen vuositilastoa maa-alueen ja makean veden alueen pinta-alasta ja rikollisuuskuna Tilastokeskuksen vuositilastoa poliisin tietoon tulleista rikoslaissa (39/1889) rangaistaviksi säädetyis-*

Palveluntuottajalla on oikeus saada valtion varoista 1 momentissa tarkoitettujen kustannustensa korvaukseksi laskennallisin perustein maksettava korvaus. Korvauksen suuruus määräytyy palveluntuottajan toimialueen asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuustilanteen mukaan.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 2 momentissa tarkoitettujen korvauksen jakamisesta sekä 3 momentissa tarkoitettujen korvauksen määräytymisestä ja korvauksen maksamisesta aluehallintovirastolle 8 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa.

tä rikoksista.

Aluehallintovirasto maksaa korvauksen ennakkona toimialueensa palveluntuottajille niiden toimialueiden asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuustilanteen suhteessa. Palveluntuottajan saama lopullinen korvaus on enintään sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruisen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 2 momentissa tarkoitettujen korvauksen jakamisesta sekä 3 momentissa tarkoitettujen korvauksen määräytymisestä ja korvauksen maksamisesta aluehallintovirastolle 8 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa.

12 a §

Valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleen jakaminen

Palveluntuottaja antaa vuosittain aluehallintovirastolle varainhoitovuotta koskevan selvityksen sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä palauttaa käyttämättä jääneen osan 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta.

Aluehallintovirasto voi jakaa palautunutta määrärahaa sellaisille toimialueensa palveluntuottajille, joiden saama korvaus on ollut aiheutuneisiin kustannuksiin nähden liian vähäinen. Palautuneesta määrarahasta ja sen uudelleenjaetusta osuudesta toimitetaan tieto sosiaali- ja terveysministeriöön. Ministeriö voi päättää jakamatta jääneen osuuden siirrosta aluehallintovirastojen toimialueiden välillä.

Tarkempia säännöksiä korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

12 b §

Valtionavustuslain soveltaminen

Edellä 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvaukseen sovelletaan vastaavasti, mitä säädetään valtionavustuslain (688/2001):

- 1) 14 §:ssä valtionavustuksen saajan tiedonantovelvollisuudesta;*
- 2) 15 §:ssä valtionapuviranomaisen val-*

vontatehtävistä;

3) 16 §:ssä valtionapuviranomaisen sekä tämän valtuuttaman tai tätä avustavan tarkastusoikeudesta sekä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä ja virkavastuusta;

4) 17 §:ssä tarkastuksen suorittamisesta sekä valtionavustuksen saajan velvollisuudesta avustaa;

5) 18 §:ssä valtionapuviranomaisen oikeudesta saada virka-apua;

6) 21 §:ssä velvollisuudesta valtionavustuksen takaisinperintään;

7) 22 §:ssä valtionavustuksen harkinnanvaraisesta takaisinperinnästä;

8) 25 §:ssä valtionavustuksen viivästysko-
rosta;

9) 28 §:ssä valtionavustuksen takaisinpe-
rinnän määräajasta;

10) 29 §:n 1 momentissa valtionavustuksen
maksatuksen raukeamisesta;

11) 30 §:ssä palautettavan tai takaisin pe-
rittävän valtionavustuksen kuittauksesta;

12) 31 §:ssä valtionapuviranomaisen oi-
keudesta saada tietoja toiselta viranomaisel-
ta;

13) 32 §:ssä tietojen luovuttamisesta; ja

14) 34 §:ssä muutoksenhausta valtionapua
koskevassa asiassa.

Edellä 1 momentissa viitatuissa säännök-
sissä tarkoitettuna valtionavustuksen saajana
pidetään tässä laissa palveluntuottajaa ja
valtionapuviranomaisena aluehallintoviras-
toa.

12 c §

Kulujen korvaus sovittelijalle

Sovittelijalle maksetaan sovittelusta aiheu-
tuvien tavanomaisten kulujen kattamiseksi
peruskorvaus. Peruskorvausta voidaan täy-
dentää lisäosalla, joka on enintään 50 pro-
senttia peruskorvauksesta. Vaihtoehtoisesti
kulut voidaan korvata sovittelijan laatiman
kuluerittelyn mukaisesti.

Tarkempia säännöksiä kulukorvausten
maksamisesta ja määrästä voidaan antaa
valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Tämän lain 12 a §:ää sovelletaan vuodesta

2009 lähtien myönnettyihin sovittelumäärärahoihin.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetus

Valtioneuvoston asetus rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä,

muutetaan rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (267/2006) 4 § ja 5 §, sellaisina kuin ne ovat asetuksessa 1805/2009, sekä

lisätään asetukseen uusi 5 a ja 5 b §, seuraavasti:

4 §

Sovittelutoimintaan varatun määrärahan jakaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö jakaa rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetussa laissa tarkoitettuun toimintaan varatun määrärahan aluehallintoviraston käytettäväksi sovittelutoiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen valtion varoista. Aluehallintovirastojen kesken määräraha jaetaan asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuuden perusteella. Määrärahan jakamisen painoarvot määräytyvät siten, että aluehallintoviraston toimialueen asukasluvun vaikutus on 50 prosenttia, pinta-alan 20 prosenttia ja rikollisuustilanteen 30 prosenttia.

5 §

Valtion varoista maksettavan korvauksen määräytyminen

Aluehallintovirasto maksaa sovittelutoimintaan käytettävissä olevasta määrärahasta alueellaan toimiville palveluntuottajille rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain 12 §:n 3 momentissa tarkoitetun korvauksen. Korvaus maksetaan palveluntuottajalle enakkona 4 §:ssä säädettyjen perusteiden ja painoarvojen mukaisesti.

Palveluntuottajan saama lopullinen korvaus on enintään sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruinen.

Valtion varoista maksettavaa korvausta voidaan käyttää sovittelutoimintaan palkatun henkilöstön palkkaukseen, vapaaehtoisten sovittelijoiden kulukorvauksiin, sovittelutoimintaan osallistuvan ammattihenkilöstön ja vapaaehtoisten sovittelijoiden koulutukseen ja työnohjaukseen, toimitilojen kalustamiseen ja ylläpitoon sekä kohtuullisiin sovittelutoiminnasta aiheutuviin yleiskustannuksiin.

Jos aluehallintovirasto itse tuottaa sovittelutoimintaan liittyviä palveluita rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, aluehallintovirastolla on oikeus saada korvaus valtion varoista 1 ja 2 momentissa säädettyin perustein.

5 a §

Valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleen jakaminen

Palveluntuottajan on viimeistään varainhoitovuotta seuraavan maaliskuun loppuun mennessä annettava aluehallintovirastolle ri-

kosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain 12 a §:n 1 momentissa tarkoitettu selvitys.

Aluehallintoviraston on viimeistään varainhoitovuotta seuraavan kesäkuun loppuun mennessä tehtävä päätös kustannusten hyväksymisestä sekä silloin, kun aiheutta on, edellytettävä palveluntuottajaa palauttamaan mahdollinen käyttämättä jäänyt määrärahaosuus ja maksettava mahdollinen rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain 12 a §:n 2 momentissa tarkoitettu korvauksen lisäerä. Samalla on toimitettava sosiaali- ja terveysministeriöön tieto mahdollisesta määrärahan uudelleen jakamisesta sekä käyttämättä jääneestä osuudesta.

Ministeriön päätöksellä jaettava korvauksen lisäerä on maksettava aluehallintovirastolle ja edelleen palveluntuottajille mahdollisimman pian, kuitenkin niin, että se on palve-

luntuottajilla viimeistään varainhoitovuotta seuraavan vuoden loppuun mennessä.

5 b §

Kulujen korvaus sovittelijalle

Sovittelijalle aiheutuneista kuluista maksettavan rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain 12 c §:n tarkoittaman peruskorvauksen suuruus on 25 euroa.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asetuksen 5 a §:ää sovelletaan vuodesta 2009 lähtien myönnettyihin sovittelumäärärahoihin.

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.